

משנה שביעית פרק ב

Mishnah Shevi'it, chapter 2

(1) Up until when may a white field [i.e., a grain-field; called a white field because there are no trees giving shade; alternatively the grain turns white as it ripens] be plowed [in the sixth year] the eve of the seventh year? Until the moisture has dried up [in the soil; thus, any further plowing cannot

benefit the sixth-year crop] — [which is] as long as men still plow in order to plant cucumbers and gourds [which require moisture]. Said Rabbi Shimon: [This one will say the moisture has dried up while another will say it has not and thus] you are placing the law in the hands of each man! Rather, [one may plow] a grain-field [to prepare it for sowing] until Pesah [which requires a significant amount of moisture], and in the case of a field of trees, [where plowing can still benefit the fruit on the tree by preserving the existing limited moisture; one is allowed to do so] until Shavuot [the *halachah* follows Rabban Gamliel who maintains that after the Temple was destroyed the prohibition begins upon Rosh HaShanah of *shemittah* (see Mishnah 1:1)].

(2) Beds of cucumbers and gourds may be fertilized and hoed [around their roots] until the New Year. [The general rule is that any action benefitting the fruit of the sixth year or any action not Biblically prohibited during the *shemittah* year, even if benefitting the fruit of the seventh year, is permitted during the pre-*shemittah* prohibition period. (The Gemara Moed Katan 3a explains that only those actions specifically mentioned in the verses of Leviticus 25:4,5 are

רבנו עובדיה מברטנורא

א עד אימתי בשדה הלבן. שדה של תבואה וקטנית שאין בו אילן: הליחה. לחלוחית הקרקע מחמת הגשמים: מקשאות ומדלעות. קשואים ודלועים. אבל משם ואילך מיחזי כמתקן שדרו לצורך שביעית: נתת תורת כל אחד בידו. זה אומר כלתה ליחה בתוך שלי, וזה אומר לא כלתה ליחה בתוך שלי: אלא בשדה לבן. שעתידי לזרעה אחר החרישה וצריך שתהא רוב ליחה קיימת אין חורשים אלא עד הפסח: ושדה אילן. שהיא נטועה כבר אין צריך שתהא רוב ליחה קיימת שאין חורשין אותה אלא כדי שירדו הגשמים בעומק הקרקע, הלכך חורשים בה עד עצרת. וכל המשניות הללו דחוויות הן כדאמרינן לעיל בפרק קמא שרבן גמליאל ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו שהם פסח ועצרת ובטלום, ומותר לחרוש עד ראש השנה של שביעית: **ב מזבלין.** מכניסין להם זבל:

Biblically prohibited: They are sowing, pruning, reaping and picking grapes.) So too, may fields that must be irrigated [be permitted to be fertilized and hoed, since watering, fertilizing and hoeing are not Biblically forbidden on *shemittah*]. One may remove blemishes that are growing on trees, strip off leaves [to

lighten the tree], cover [uncovered] roots with earth, and fumigate plants [to kill insects that are damaging the tree; all the aforementioned are permitted until Rosh HaShanah]. Rabbi Shimon says: One may also strip leaves from a grape cluster even in the seventh year itself [since Rabbi Shimon maintains that stripping leaves merely protects a tree from damage but is not a stimulant for growth; the *halachah* does not follow Rabbi Shimon (see Tosfot Yom Tov on Mishnah 10)].

(3) Stones may be cleared away [the entire sixth year] until Rosh HaShanah. Trees may be pruned [of dry branches], thinned, and dry twigs may be clipped until Rosh HaShanah. Rabbi Yehoshua says: Just as trimming and clipping is in the fifth year [i.e., that the fifth-year crop sometimes requires trimming in the sixth year], so, too, one performs this work in the sixth year [on sixth-year crops, even if it extends into the seventh year, as well]; but Rabbi Shimon says: [Only] as long as I am permitted to tend the tree [itself, i.e., until Shavuot (see 1:1 and

רבנו עובדיה מברטנורא

מעדרים. חופרים בעיקרי האילנות שכל דבר שהוא לצורך פירות של ששית מותר בתוספת שביעית, ודבר שאינו אלא לצורך תיקון האילן אסור אלא אם כן הוא דבר שאפילו בשביעית עצמה אין איסורו אלא מדברי סופרים, ובתוספת שביעית לא גזור: **בית השלחין.** שאין די לה במי גשמים וצריך להשקותה. תרגום והוא עיף (בראשית כה), והוא משלה: **מיבלין.** חותכין היבלת, מומין הנולדין באילן: **מפרקין.** העלין מעל האילן להקל מעליו: **מאבקין.** שרשים המגולים מכסים אותן באבק: **מעשנין.** תחת האילן להמית התולעים הגדילים בו: **אף נוטל את העלין.** בשביעית עצמה, ותנא קמא לא אמר אלא מפרקין את העלין בתוספת שביעית לבד. ואין הלכה כרבי שמעון: **ג מסקלין.** מסירין את האבנים: **מקרסמין.** כמו מכרסמין בכ"ף, לשון יכרסמנה חויר מייער (תהלים פ), כלומר כורתים וחותרין הענפים היבשים מן האילן; **מוזרדין.** הענפים הלחים, כשהם מרובין רגילים לקצצן ומנחין מקצת מוזן וזהו זירוד: **מפסלין.** שנוטל את הפסולת. ויש מפרשים, מפסלין לשון פסל לך (שמות לד), שחותכים כל הענפים שבאילן כדי שיתעבה: **כזירודה וכפיסולה של חמישית וכו'.** תנא קמא לא שרי אלא עד ראש השנה של שביעית, ורבי יהושע סבר כשנת חמישית כן ששית, מה חמישית נכנסת לששית, כך ששית נכנסת לשביעית. וכמו שמזרדין של חמישית בששית, כך מזרדין של ששית בשביעית: **רבי**

2:1)], I am also permitted to clip [and trim the branches as well; the *halachah* follows the Tanna Kamma]. (4) Saplings may be spread upon [with clay to assist their healing when their bark falls off], wrapped [to protect them from the elements], and [one may] place ash [on their roots], construct mounds of earth around them and water them until Rosh HaShanah

[since watering is forbidden only Rabbinically during *shemittah*]. Rabbi Elazar bar R' Tzadok says: [If accomplished in an unusual manner] he may water the branches even in the seventh year itself, but [he may] not [water] the trunk [directly; the *halachah* does not follow Rabbi Elazar bar R' Tzadok and the watering of trees in any manner is prohibited, in contrast to grain fields (see Mishnah Rishonah and Mishnah 10 further)].

(5) Unripened fruit may be smeared with oil or pierced [to allow oil, or alternatively, rain to enter within, which speeds their ripening] until Rosh HaShanah; but fruit of the sixth year which [will not ripen and will] remain unpicked until the seventh year, or those of the seventh year which remain unpicked until the eighth, may not be smeared or pierced [in the first case, in the sixth year and in the second case, in the eighth year]. Rabbi Yehudah says [regarding sixth-year fruit that will ripen in the seventh year]: In places where it

רבנו עובדיה מברטנורא

שמעון אומר. מעצרת ואילך שהוא נאסר בעבודת האילן נאסר נמי בזירוד ופיסול, ושלא מחלוקות בדבר. והלכה כחנא קמא: **ד' מזהמין את הנטיעות.** כשקליפת האילן נושרת מדביקים שם זבל להבריאו כדי שלא ימות האילן. ויש מפרשים מזהמין, שמושחים האילנות בדבר שריחו רע כדי שיברחו התולעים מן הריח, או שימותו: **ובורכים.** יש מפרשים שבורכים דבר סביב האילן בקיץ מפני החמה, ובהורף מפני הצינה. ויש מפרשים כורכים הענפים זו עם זו, וקושרין אותם למעלה בראשיהם שלא יהיו נטושים על הארץ: **וקוטמין אותן.** יש מפרשים לשום בשרשיהם אפר, תרגום אפר קיטמא. ויש מפרשים שובר הראשים, כמו נקטם ראשו וסוכה כטו: **ועושים להם בתים.** רגילים לעשות לאילן גדר אמה סביבותיו וממלאים אותו עפר. ויש מפרשים שעושים לו סוכה מלמעלה להגן עליו מן החמה או מן הצינה: **על הנוף של האילן,** אבל לא על העיקר, שלא יעשה בשביעית כדרך שעושה בשאר השנים. ואין הלכה כר' אליעזר בר' צדוק, אלא אסור להשקות האילן בשביעית בין על הנוף בין על העיקר: **ה' סכין את הפגים.** פירות שלא נגמר בישולן, סכין אותן בשמן כשהן

אני בפסולו: **ד' מזהמין את הנטיעות,** וכורכין אותן, וקוטמין אותן, ועושין להן בתים, ומשקין אותן, עד ראש השנה. **רבי אלעזר בר' צדוק אומר,** אף משקה הוא את הנוף בשביעית, אבל לא את העקר: **ה' סכין את הפגים ומנקבים אותם,** עד ראש השנה. **פגי ערב שביעית שנכנסו לשביעית,** ושל שביעית שיצאו למוצאי שביעית, לא סכין ולא מנקבין אותן. **רבי יהודה אומר,** מקום

is the custom to smear, one may not smear [the fruit], since that would be considered work [for the seventh year]; however, in places where the custom is not to smear [since this is not considered work], one may smear. Rabbi Shimon permitted any kind of work [in the eighth year] in connection with the tree itself [even though it

bears fruit of the seventh year], because [he maintains that] all work benefitting the tree [itself and not its fruit] is permissible [the *halachah* follows the *Tanna Kamma*].

(6) One may not plant [or], sink shoots [of a growing vine by bending and burying part of the vine under the earth so that it grows into a separate vine] or graft trees, in the sixth year less than thirty days before [the thirty-day prohibition of *tosfot shevi'it* prior to] Rosh HaShanah. If he planted, sunk shoots or grafted, he must uproot them [since it will definitely take root within the prohibited thirty-day pre-*shevi'it* period]. Rabbi Yehudah says: Any grafting that has not taken root within three days, will never do so [thus one may not plant,

רבנו עובדיה מברטנורא

מחברים באילן למהר בישולן, ופעמים שמנקבים אותן ומשימין שמן בתוך הנקב. אי נמי, מנקבים הפגים כדי שיכנסו בהם גשמים ויתבשלו מהרה: פגי ערב שביעית. פירות שאין מתבשלים עד תשרי של שביעית אין סכין ואין מנקבים אותן בששית מאחר שאין נגמר בישולן עד שתכנס שביעית, ואפילו במקום שנהגו שלא לסוך אסר תנא קמא. ור' יהודה מפליג בין מקום שנהגו לסוך למקום שלא נהגו לסוך, בדמקום שלא נהגו לסוך לא מחזיא סיכה עבודה ושרי: ר"ש מתיר באילן. שהוא מלא פירות שביעית לעשות בו מלאכה במוצאי שביעית _ מפני שהוא רשאי בעבודת האילן, אף על פי שהפירות קדושים בקדושת שביעית. והלכה כתנא קמא: א מברכיבין. כופפים זמורת הגפן בארץ ומכסים אותה בעפר: מרכיבים. מביאים ענף של אילן ומרכיבין אותו על גב אילן אחר שהוא ממינו: פחות משלשים יום. בגמרא במסכת ראש השנה מוכיח דהנך שלושים יום דקליטה לתנא קמא, ושלושה ימים דרבי יהודה, ושתי שבתות דרבי יוסי ורבי שמעון, צריבין קודם שלושים יום דתוספת שביעית, דבעינן שתקלט הנטיעה קודם תוספת שביעית, וכולהו סבירא להו דתוספת שביעית שלושים יום, הלכך לתנא קמא דאמר אין קליטה פחותה משלושים יום צריך שלושים דקליטה ושלושים דתוספת, לר' יהודה דאמר בשלושה ימים היא קליטה צריך שלושה דקליטה ושלושים דתוספת, לדברי רבי יוסי ור' שמעון דאמרי שתי שבתות צריך שתי שבתות לקליטה ושלושים

שנהגו לסוך, אין סכין, מפני שהיא עבודה. מקום שנהגו שלא לסוך, סכין. רבי שמעון מתיר באילן, מפני שהוא רשאי בעבודת האילן: א אין נוטעין ואין מברכיבין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה. ואם נטע או הבריק או הרביב, יצקור. רבי יהודה אומר, כל הרבבה שאינה קולטת לשלושה ימים, טוב אינה

sink, or graft within a thirty-three day period prior to Rosh HaShanah]. Rabbi Yose and Rabbi Shimon say: Two weeks [thus the prohibition begins two weeks prior to the thirty days; the *halachah* follows Rabbi Yose and Rabbi Shimon].

(7) [Unlike vegetables which are designated as belonging to the year in which they were harvested,] rice, millet, poppy and sesame that had taken root before Rosh HaShanah [are designated as belonging to the year in which they had taken root and] must be tithed according to the previous year [thus the crops of the first, second, fourth and fifth years are counted from the year in which they took root and are subject to second tithes, which are either taken to Jerusalem where they are eaten or redeemed for money which is spent on food in Jerusalem; produce of the third and sixth years are subject to tithes for the poor], and [therefore, such produce which took root in the sixth year, do not acquire the sanctity of *shemittah* produce and] are permissible in the seventh year. But if they did not [take root until after Rosh HaShanah], then they are forbidden in the seventh year [i.e., subject to the limitations of *shemittah* produce], and are tithed according to the coming year.

(8) Rabbi Shimon Shezuri says: Egyptian beans which were originally planted for seed only, is like them [i.e., like the law regarding rice, millet, etc., in that it follows the year in which they took root. But if planted for its greens, it is treated as vegetables which follow the year in which they were picked]. Rabbi Shimon

רבנו עובדיה מברטנורא

לתוספת. ופירוש קליטה שתהא הנטיעה נקלטת ונאחזת בשרשיה בארץ. והלכה כר' יוסי ור' שמעון: **ז האורז**. בלע"ז ר"ש: **רווחן**. מיל"ז: **והפרגין**. כעין רמון מלא זרע והזרע שלו מקשקש בתוכו וקורין לו בערבי בשכ"ש ובלע"ז פפאור"ז: **והשומשמין**. כמין זרע ארוך, ובא"י ממנו הרבה וקורין לו בערבי סומס"ם. **מתעשרים לשעבר**. כמעשר שנה שעברה, אם היתה שנה ראשונה ושניה של שמיטה מעשר שני, ואם שלישית מעשר עני: **ומותרים בשביעית**. כיון שהשרישו בשנה ששית לפני ראש השנה של שביעית אין בהם קדושת שביעית. **ומתעשרין לשנה הבאה**. כשנת לקיטתן כיון דבאותה שנה השרישו, ואם היא שנה שביעית אין מתעשרין כלל ויש להן קדושת שביעית, אף על גב דבאילן אזלינן בתר חנטה, ובירק בתר לקיטה, ובתבואה ויתים בתר שלישי, כלומר כשיביאו שלישי בישולין אז נתחייבו במעשרות, מכל מקום באורז ודוחן ופרגין ושומשמין דאין לוקטים אותם כאחד ואין מביאים שלישי בישולם כאחד, אין הולכים בהם אלא אחר השרשה, דבשנה אחת משרשת כל

says: Large [*afunin*] peas [if, planted for its seed,] is [also] like them [in that they follow the year they took root]; but Rabbi Elazar says: [This is so] in the case of large [*afunin*] peas [planted for its seed] only if they form pods before Rosh HaShanah.

(9) Seedless onions and Egyptian beans [planted for their greens which require frequent watering] from which one withheld water for thirty days prior to Rosh HaShanah are [no longer treated

as vegetables (see Gemara, Rosh HaShanah 14a) and are] tithed according to the preceding year, and are permitted in the seventh year; if not [i.e., he did water them within thirty days of Rosh HaShanah] they are forbidden in the seventh, and are tithed in accordance with the year following. [A similar procedure is followed] in the case of [vegetables growing in] a rain-watered field [being that vegetables require more water than other crops, the field is, nevertheless, watered manually in between rains] from which two cycles of [manual] watering have been withheld; these are the words of Rabbi Meir; but the Sages say: [They are not treated as vegetables only if water had been withheld for] three [cycles].

(10) Gourds which had been [left on the vine to dry after they were ripe to be] kept for seed: If they had hardened before Rosh HaShanah, becoming unfit for human consumption, [they are considered sixth-year produce and] they may be kept [and picked] during the seventh year; otherwise [if they hardened after the beginning of the seventh year and thus were still edible during

רבנו עובדיה מברטנורא

השדה, שהרי בבת אחת זורעים אותם: **ח פול המצרי**. פאשו לי בלע"ו: **שזרעו לזרע**. כדי להוציא ממנו זרע לזרוע ולא לאכילה: **כיוצא בהם**. בתר השרשה כאורז ודוחן, בין לענין מעשרות, בין לענין שביעית. ודוקא שזרעו לזרע, אבל זרעו לירק אזלינן בתר לקיטה כירק: **הגמלונין**. הגסים: **משתרמלו**. שהוקשו ונעשו כמין כיס, ודוגמתו בתרמילו [שבת לא.], שהוא כיס של רועים: **ט הבצלים הסריסים**. שאין עושים זרע כשאר בצלים: **ופול המצרי**. שזרעו לירק דאי זרעו לזרע הא תנן לעיל דאזלינן ביה בתר השרשה אפילו לא מנע מהן מים: **שמנע מהן מים ל' יום**. יצאו מתורת ירקות הגדילות על כל מים ונעשו כשדה בית הבעל שמספקת במי גשמים הלכך מתעשרים לשעבר: **ושל בעל**. שדה שהיא בעמק ומלוחלחת ואין צריך להשקותה, ומכל מקום לירק צריכה השקאה משום הכי קתני שמנע מהם מים שתי עונות. זמן השקאתה שרגילין להשקותה קרי עונה.

the *shemittah* year], they must not be kept in the seventh year [i.e., they are subject to the rules and limitations of *shemittah* produce]. Their buds [however, have an appearance of being edible even if the gourds hardened

אָסור לְקַיֵּם בְּשִׁבְעִית. הַתְּמָרוֹת שֶׁלָּהֶם, אָסוּרוֹת בְּשִׁבְעִית. וּמִרְבִּיצִין בְּעֶפֶר לֶבֶן, דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, אָסֵר. מִמְרָסִין בְּאֶרֶז בְּשִׁבְעִית. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אֲבָל אֵין מְכַסְּחִין:

before Rosh HaShanah, (see Tosfot Yom Tov) and] are [thus] forbidden in the seventh year. The soil of a white [grain] field may be watered [before *shemittah* to benefit produce growing during *shemittah* and one may water it during *shemittah* to benefit produce that will grow after *shemittah*]; these are the words of Rabbi Shimon; but Rabbi Eliezer ben Yaakov forbids [the *halachah* follows Rabbi Shimon]. The soil of a rice field [which took root before Rosh HaShanah, see Mishnah 7 above (Meleket Shlomo)] may be [flooded and] stirred during *shemittah* [so that the soil becomes well-kneaded]. Rabbi Shimon says: But they [the rice-plants] may not be trimmed [since this encourages their growth, in contrast to grape clusters where trimming leaves is a protective measure and thus, Rabbi Shimon (Mishnah 2 above) permits clipping their leaves (see Tosfot Yom Tov)].

רבנו עובדיה מברטנורא

ההלכה כחכמים: **הוקשו**. נתיבשו ונעשו קשין: **אסור לקיימן בשביעית**. שפירות שביעית אסור להניחן לזרע: **התמרות**. הציץ קודם שיפתח דומה לתמרה, וכמוהו, נקטם ראשו ועלתה בו תמרה, בפרק לולב הגזול. פירוש אחר תמרות, כעין לולבי גפנים: **מריצין בעפר לבן**. כלומר משקים שדה לבן. וכן הלכה, שמשקים שדה לבן ערב שביעית כדי שיצאו ירקות בשביעית, ולא עוד אלא שמשקים אותו בשביעית כדי שיצאו ירקות למוצאי שביעית: **ממרסין באורז**. משקין עפר האורז ומערבין אותו במים כמו נתנו לממרס ביומא (פ"ד מ"ג): **אבל לא מכסחין**. שאין חותכין העלין של האורז. תרגום לא תזמור, לא תכסהו. והלכה כר"ש: